Ένας πραγματικός θησαυρός: Η Συλλογή Χαλκών του Βερολίνου και η τεκμηρίωσή της με σύγχρονα μέσα

Norbert Franken
Δρ Κλασικής Αρχαιολογίας
Επιστημονικός συνεργάτης της Συλλογής Αρχαιοτήτων Βερολίνου

Με έκπληξη ακούει ή διαβάζει το αρχαιόφιλο κοινό για «ανακαλύψεις» ή πραγματικές «ανασκαφές» στις αποθήκες μεγάλων μουσείων και συλλογών. Πράγματι, πολύ δύσκολα μπορεί να εξηγηθεί πώς είναι δυνατόν στις συλλογές πολλών σημαντικών μουσείων να γίνονται ακόμη «νέες ανακαλύψεις». Δεν ισχύει δηλαδή η πάγια διαδικασία, σύμφωνα με την οποία ένα αντικείμενο κατά την εισαγωγή του στη συλλογή καταρχήν καταγράφεται στο γενικό ευρετήριο και στη συνέχεια, αφού αποκτήσει έναν αριθμό εισαγωγής που θα ισχύει για πάντα, αποκτά και μια υπεύθυνα καταγεγραμμένη θέση έκθεσης ή φύλαξης;

Φαίνεται πως αυτή η διαδικασία ισχύει σε θεωρητικό επίπεδο αλλά δεν αποτελεί τον κανόνα στην πράξη. Για παράδειγμα, μέσα σε ένα μεγάλο και με πλούσια παράδοση μουσείο, όπως η Συλλογή Αρχαιοτήτων του Βερολίνου (εικ. 1), το οποίο έχει μια πολυκύμαντη ιστορία τουλάχιστον 300 χρόνων, ανάμεσα στις πολλές δεκάδες χιλιάδες αντικείμενα μπορεί κάποιο έργο να περιπέσει σε λήθη, εάν αλλάξει η θέση φύλαξής του ή χαθεί ο αρχικός αριθμός ευρετηρίου (εικ. 2).

1. Το Altes Museum στο Museumsinsel φιλοξενεί τη Συλλογή Χαλκών της Συλλογής Αρχαιοτήτων του Βερολίνου των Κρατικών Μουσείων Βερολίνου (Antikensammlung, Staatliche Museen zu Berlin) (φωτ. Johannes Laurentius).

Η βάση δεδομένων *Bilddatenbank Friederichs*

Οι πρόσφατες τεχνολογικές εξελίξεις στο χώρο των μουσείων, όπως οι βάσεις δεδομένων ψηφιακών εικόνων και τα συστήματα διαχείρισης και τεκμηρίωσης των συλλογών, προσφέρουν σήμερα εντελώς νέες δυνατότητες ελέγχου και καταγραφής των συλλογών με μεγάλη ιστορική παράδοση. Στη Συλλογή Αρχαιοτήτων του Βερολίνου πραγματοποιήθηκε από το 2004 έως το 2007 ένα πρόγραμμα με τίτλο «Bilddatenbank Friederichs». Στόχος αυτής της φιλόδοξης προσπάθειας ήταν ο ολοκληρωμένος έλεγχος και η καταγραφή της αρχικής συλλογής των αρχαίων χάλκινων έργων. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκε ως βασικό εργαλείο ο κατάλογος *Geräthe und Broncen im Alten Museum* που συνέταξε ο Carl Friederichs (1831-1871), διευθυντής της Συλλογής Αρχαιοτήτων του Βασιλικού Μουσείου, και εκδόθηκε το 1871 ως δεύτερος τόμος της σειράς «Berlins antike Bildwerke».

Το τελευταίο αντικείμενο του εξαιρετικού αυτού καταλόγου, που αποτελεί πρότυπο για την εποχή που συντάχθηκε και στον οποίο οι επιστήμονες παραπέμπουν ακόμη και σήμερα, είχε αριθμό 2511 (που αντιστοιχεί στον αριθμό ευρετηρίου Inv. Fr. 2511). Ωστόσο, ο κατάλογος περιέχει συνολικά, μαζί με τις πολυάριθμες επιμέρους εγγραφές που είχαν ενσωματωθεί, σχεδόν 3.460 αντικείμενα. Ως επί το πλείστον πρόκειται για αντικείμενα από χαλκό ή κράματα αυτού του μετάλλου, σπανιότερα από μόλυβδο και σίδηρο καθώς και ορισμένα από ασήμι και άλλα υλικά. Αυτό το υλικό προσφέρεται ιδιαίτερα για μια πρώτη, ολοκληρωμένη εικονογραφική τεκμηρίωση, για μια νέα και εκ βάθρων επεξεργασία και, τέλος, για την προβλεπόμενη στο πλαίσιο του προγράμματος παρουσίαση στο διαδίκτυο, με τη μορφή μιας βάσης δεδομένων με εικόνες. Ας σημειωθεί ότι ο κατάλογος του Friederichs παρέμεινε δυστυχώς χωρίς εικονογράφηση, πράγμα που δυσχεραίνει τη χρήση του.

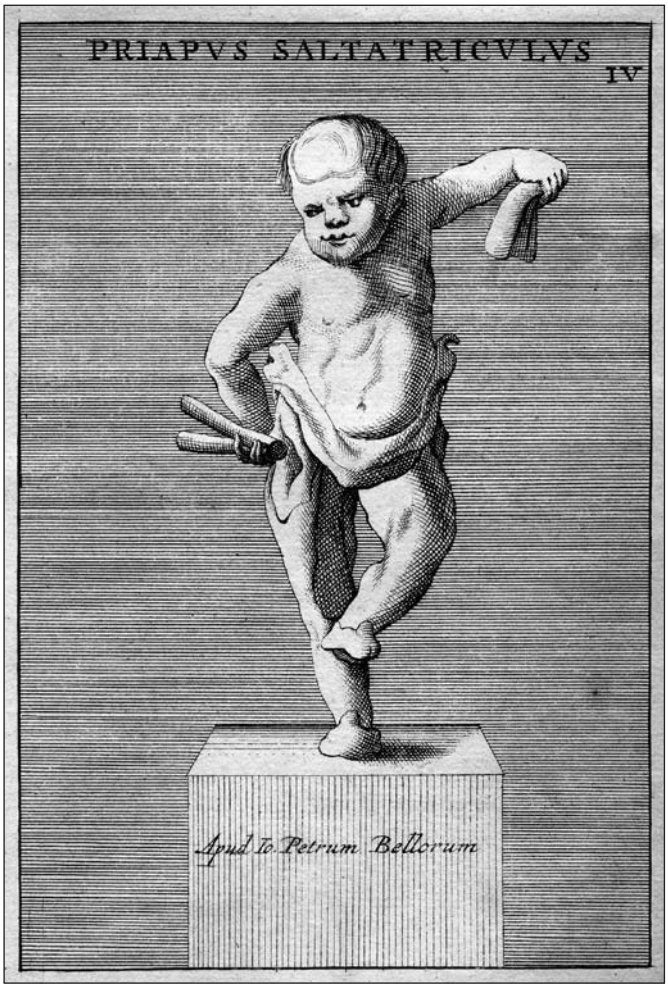

2. Ειδώλιο του νάνου χορευτή με τα κρόταλα της συλλογής Bellori που βρίσκεται από το 1824 στο Βρετανικό Μουσείο, ένα από τα έργα που ανήκουν στις «αρχικές απώλειες» της Συλλογής Χαλκών.

3. Εκτός από την προτομή αυτή του ρωμαϊκού θεού Μερκούριου / Ερμή (αρ. ευρετηρίου Fr. 1833 a), άλλα 1.200 τουλάχιστον χάλκινα της συλλογής του Βερολίνου βρίσκονται ακόμη και σήμερα ως σοβιετικά λάφυρα πολέμου σε ρωσικά μουσεία.

Μια συλλογή παγκόσμιας εμβέλειας

Τα χαλκά έργα της Συλλογής Αρχαιοτήτων του Βερολίνου συνιστούν, πλάι σε αυτά του Βρετανικού Μουσείου, του Μουσείου του Λούβρου και του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, μία από τις μεγαλύτερες και σημαντικότερες διεθνώς συλλογές. Κυρίως χάρη στις πολυάριθμες αγορές και το πλούσιο κληροδότημα του αρχαιολόγου Eduard Gerhard (1795-1867) καθώς και άλλες, πολύ σημαντικές δωρεές συλλογών που συγκροτήθηκαν στην Ιταλία, το ετρουσκικό τμήμα του αρχικού πυρήνα της συλλογής είναι ιδιαίτερα αξιόλογο. Αξίζει εδώ να αναφερθεί η εξαιρετική συλλογή ετρουσκικών κατόπτρων, που περιλαμβάνει 200 περίπου δείγματα. Αλλά και τα ρωμαϊκά χάλκινα, που προέρχονται κυρίως από την Ιταλία ή τη Ρηνανία, αντιπροσωπεύονταν ήδη εξαρχής με πολυάριθμα και καλής ποιότητας παραδείγματα. Αντίθετα, το ποσοστό των ελληνικών έργων χαλκοτεχνίας δεν είναι τόσο σημαντικό στην αρχική συλλογή. Αυτό οφείλεται με βεβαιό-

τητα στη χρονολογία έκδοσης του καταλόγου (1871), πριν από την έναρξη δηλαδή των μεγάλων γερμανικών ανασκαφών στην Ελλάδα και τη Μικρά Ασία.

Την τύχη της Συλλογής Αρχαιοτήτων του Βερολίνου καθόρισαν καταρχήν οι ιστορικές συνθήκες – η μεταφορά των αντικειμένων, λόγω του πολέμου, και η πολιτική διαίρεση της Γερμανίας καθώς επίσης και η λεηλασία και η καταστροφή της κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και των εξήντα χρόνων που ακολούθησαν, δυσχεραίνοντας για πολλά χρόνια τη συστηματική τεκμηρίωση της Συλλογής Χαλκών. Ακόμη, παρά τις κοινές προσπάθειες της Ανατολικής και της Δυτικής Γερμανίας, δεν κατέστη δυνατή η συνέχιση της έκδοσης της σειράς των συστηματικών καταλόγων μετά τον δεύτερο τόμο του Karl Anton Neugebauer, που κυκλοφόρησε μετά το θάνατό του, το 1951. Ολοκληρωμένη απογραφή των αντικειμένων που υπήρχαν στη συλλογή και των απωλειών δεν στάθηκε δυνατόν να πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα.

Η μεγάλη σκιά του πολέμου

Ένα τμήμα της συλλογής των χάλκινων έργων μικροτεχνίας, το οποίο μεταφέρθηκε τις τελευταίες μέρες του πολέμου στην Κάτω Σαξωνία και τη Θουριγγία, επιστράφηκε το 1960 σχεδόν ανέπαφο στο Δυτικό Βερολίνο. Έως το 1995 ορισμένα από τα έργα αυτά ήταν εκτεθειμένα στο Αρχαιολογικό

4. Από ένα ελληνικό χάλκινο πτυκτό κάτοπτρο (αρ. ευρετηρίου Fr. 1) βρέθηκαν κατά τις νέες έρευνες μόνο δύο καμένα θραύσματα, όχι όμως ο καλυπτήριος δίσκος με το ανάγλυφο.

Μουσείο του Charlottenburg, όπου και φυλάσσονταν. Από τα αντικείμενα που παρέμειναν στο Βερολίνο μέχρι το τέλος του πολέμου και παραδόθηκαν στη συνέχεια στην επιτροπή τροπαίων του σοβιετικού στρατού, αντίθετα με τη σχετική προπαγάνδα, μόνο ένα μεγάλο μέρος και όχι όλα –όπως γίνεται

5. Τα περισσότερα από τα αρχαία ελληνικά μολύβδινα βάρη της συλλογής, όπως αυτό το παράδειγμα (αρ. ευρετηρίου Misc. 6325 = 2760 x), καταστράφηκαν στην πυρκαγιά στο υπόγειο καταφύγιο τον Μάιο του 1945.

φανερό σήμερα– παραδόθηκε το 1958 στην κυβέρνηση της Ανατολικής Γερμανίας (εικ. 3). Τα περισσότερα από τα αντικείμενα που επέστρεψαν τότε στην αρχική τους έδρα στο Museumsinsel του Βερολίνου είχαν ήδη, τον Μάιο του 1945, υποστεί σημαντικές ζημιές, εξαιτίας δύο πυρκαγιών που ξέσπασαν στον τόπο που ήταν αποθηκευμένα, το αντιαεροπορικό υπόγειο καταφύγιο στο Friedrichshain (εικ. 4-5). Αρκετά μεταλλικά έργα είχαν λιώσει ή είχαν παραμορφωθεί, άλλα είχαν σπάσει κάτω από μηχανική πίεση ή είχαν καταστραφεί από άλλες αιτίες. Κυρίως όμως, πολλά από τα αντικείμενα, ως συνέπεια της φωτιάς και ιδίως μιας εκτεταμένης επέμβασης συντήρησης, είχαν χάσει μαζί με τη χαρακτηριστική πατίνα και τον αριθμό ευρετηρίου τους.

Αυτός ήταν άλλωστε και ο λόγος που σε πολλές περιπτώσεις μετά την επιστροφή των αντικειμένων υπήρχαν τεράστιες δυσκολίες αποτελεσματικής ταύτισής τους. Τα προβλήματα ταύτισης έγιναν ακόμη εντονότερα επειδή στο ένα τρίτο των λημμάτων του καταλόγου έλειπαν οι πληροφορίες σχετικά με το

6. Η λαβή ενός χάλκινου ετρουσκικού αγγείου ή σκεύους ταυτίστηκε με το αντικείμενο με αρ. ευρετηρίου Fr. 1490 μόνο μετά τη συγκόλληση των δύο θραυσμάτων που την αποτελούσαν.

7. Η αθηναϊκή δικαστική πινακίδα (αρ. ευρετηρίου Fr. 1272α) της οποίας η τύχη αγνοούνταν για καιρό, βρέθηκε και πάλι κατά τον πρόσφατο έλεγχο της συλλογής.

μέγεθος των αντικειμένων λόγω του πρόωρου θανάτου του Carl Friederichs. Παρά τις κοπιώδεις, εντατικές και μακροχρόνιες προσπάθειες των επιμελητών της τότε Συλλογής Αρχαιοτήτων του Ανατολικού Βερολίνου, που έδρασαν ως ντέτεκτιβ, ένας μεγάλος αριθμός αντικειμένων, ειδικά μάλιστα από τα χάλκινα, παρέμεινε στο τέλος χωρίς τον αρχικό αριθμό ευρετηρίου. Στα χρόνια που ακολούθησαν, τα αντικείμενα αυτά καταγράφηκαν τελικά εκ νέου στο γενικό ευρετήριο των συλλογών.

Η ευτυχία της επανένωσης

Με εξαίρεση λιγοστά αντικείμενα που είναι δανεισμένα και όσα παρουσιάζονται στη μόνιμη έκθεση, τα χάλκινα της Συλλογής Αρχαιοτήτων φυλάσσονται πλέον από τα μέσα της δεκαετίας του ’90, και για πρώτη φορά όλα μαζί, στους νέους χώρους φύλαξης του Altes Museum στο Museumsinsel. Όλα τα σωζόμενα χάλκινα του λεγόμενου «ευρετηρίου του Carl Friederichs» ελέγχθηκαν, μετρήθηκαν και φωτογραφήθηκαν με ψηφιακή μηχανή. Ακόμη, καταγράφηκαν στο σύστημα μουσειακής τεκμηρίωσης που χρησιμοποιούν πλέον όλα τα μουσεία και οι συλλογές του Ιδρύματος Πρωσικής Κληρονομιάς (Stiftung Preußischer Kulturbesitz). Επιπρόσθετα, έγινε συστηματική αντιπαραβολή των δεδομένων με τα –δυστυχώς, ελλιπώς σωζόμενα– χειρόγραφα δελτία καταγραφής και την, ευτυχώς, πολύ πλούσια φωτογραφική τεκμηρίωση των αντικειμένων από την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Εντυπωσιακές «ανακαλύψεις»

Στη διάρκεια αυτών των εργασιών, σε περισσότερες από 300 περιπτώσεις κατέστη δυνατό να ταυτιστούν αντικείμενα μέχρι πρότινος αταύτιστα, άλλα να συμπληρωθούν με τμήματα που έλειπαν ή διάφορα θραύσματα να ενωθούν μεταξύ τους δημιουργώντας ένα νέο σύνολο. Ένα παράδειγμα μιας τέτοιας συνένωσης αποτελεί η ετρουσκική λαβή σκεύους με όρθια γυναίκα «πάνω σε ταύρο», σύμφωνα με τον Friedrichs. Η ταύτισή της επιτεύχθηκε μόνο αφού τα θραύσματα του σώματος και των ποδιών που φανερά στέκονταν πάνω σε ένα κεφάλι ταύρου ενώθηκαν ένα ένα, επιτρέποντας να διαπιστωθεί με βεβαιότητα ότι συνανήκουν (εικ. 6).

Άλλα παραδείγματα περιλαμβάνουν χάλκινα έργα που, ενώ αγνοούνταν κατά τους προηγούμενους ελέγχους, εμφανίστηκαν τώρα χωρίς να το περιμένει κανείς ανάμεσα στα αντικείμενα του Miscellaneen Inventar, που αποκτήθηκαν μετά το 1871, στο οποίο φαίνεται ότι καταγράφηκαν κατά λάθος σε κάποια απροσδιόριστη στιγμή. Ένα από αυτά τα υποτιθέμενα απωλεσθέντα χάλκινα προσφέρει μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα μαρτυρία από την αθηναϊκή δημοκρατία (εικ. 7). Η μακρόστενη πινακίδα, που αποκτήθηκε το 1860 με δωρεά του γνωστού αρχαιολόγου Ludwig Ross, είναι δικαστική και είχε χρησιμεύσει ως κλήρος για την εκλογή δικαστή στο αθηναϊκό δικαστήριο της Ηλι-

8. Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα έργα της συλλογής, το ειδώλιο ενός καμπούρη γυμνού άνδρα, ταυτίστηκε με ένα ρωμαϊκό εύρημα του 1823 από την Κολωνία (αρ. ευρετηρίου Fr. 2142=Fr. 2142α).

9. Ο εντυπωσιακός αυτός ετρουσκικός θαλάσσιος ίππος, άλλοτε στη Συλλογή Χαλκών (αρ. ευρετηρίου Fr. 2391) χάθηκε κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

αίας. Η επιγραφή, όπως συνηθίζεται, περιλαμβάνει το όνομα, το πατρώνυμο και το δημοτικό του υποψηφίου. Πρόκειται για κάποιον ΑΝΤΙΚΡΑΤΗ, γιο του ΕΥΚΤ[ΑΙΟΥ], από τον αττικό δήμο της ΑΙΞΩΝΗΣ. Και άλλες όμως περιπτώσεις φαινομενικά σοβαρών απωλειών μπόρεσαν να διαλευκανθούν. Μια απρόσμενα θετική εξέλιξη είχε η περίπτωση ενός ειδωλίου καμπούρη, γυμνού άνδρα, που αγνοούνταν εδώ και πολύ καιρό (εικ. 8). Το παλαιό αυτό εύρημα από τη Ρηνανία, που σύμφωνα με τις σύγχρονές του μαρτυρίες ήρθε στο φως το 1823 κατά τη διάρκεια των εργασιών επέκτασης της οχύρωσης της Κολωνίας μπροστά στην κύρια πύλη των τειχών, το 1841, μαζί με άλλα ευρήματα από το κληροδότημα του αποθανόντος πρώσου υπουργού Πολέμου και στρατηγού Gustav Johann Georg von Rauch, μεταφέρθηκε στη Βασιλική Συλλογή Αρχαιοτήτων του Βερολίνου. Έτσι λοιπόν, με βάση την εξαιρετικής ακρίβειας περιγραφή του ειδωλίου στο γενικό ευρετήριο, δεν χωρά πλέον αμφιβολία πως πρόκειται στην πραγματικότητα για το αντικείμενο που περιγράφεται στο λήμμα του καταλόγου με αριθμό Fr. 2142, χωρίς όμως να δίνεται τόπος εύρεσης. Με το εξαιρετικής ποιότητας αυτό χάλκινο ειδώλιο ανακτήθηκε ένα σπουδαίο αρχαιολογικό εύρημα από την περιοχή της Κολωνίας.

Η δημιουργία νέων βασικών κανόνων

Οι εργασίες με σκοπό την ταύτιση δεν περιορίστηκαν ωστόσο μόνο στα αντικείμενα που είχαν διατηρηθεί. Εκτός από αυτά, μπόρεσαν να συμπληρωθούν σημαντικά τα ανεπαρκή στοιχεία για όσα χάλκινα έργα δεν υπάρχουν πια ή έχουν χαθεί, με βάση τις παλιές φωτογραφίες και τα αρνητικά που διαθέτει το Μουσείο. Γιατί και τα αντικείμενα που δεν σώζονται σήμερα, αλλά είναι επαρκώς τεκμηριωμένα έργα τέχνης, αξίζουν μια λεπτομερή επιστημονική πραγμάτευση. Η δύσκολη συχνά πρόσβαση στην, ως επί το πλείστον αδημοσίευτη, φωτογραφική τεκμηρίωση της δεκαετίας του ’30 ευθύνεται προφανώς για το γεγονός ότι συχνά στο παρελθόν τα έργα που θεωρήθηκαν ως «απώλειες λόγω του πολέμου» δεν μελετήθηκαν όσο θα έπρεπε στις επιστημονικές εργασίες. Ως παράδειγμα της εξαιρετικής ποιότητας ορισμένων χάλκινων της συλλογής, ας αναφέρουμε τον χαμένο ετρουσκικό θαλάσσιο ίππο, ο οποίος σύμφωνα με νέες έρευνες προέρχεται από τη συλλογή Bartholdy που αποκτήθηκε το 1827 (εικ. 9).

Η μελέτη των απωλεσθέντων χάλκινων έργων απέδειξε ότι είναι δυνατόν να τεκμηριωθούν εικονογραφικά περίπου τα τρία τέταρτα της αρχικής συλλογής των χαλκών στο ευρετήριο του Friederichs είτε με νέες ψηφιακές έγχρωμες εικόνες (για τα υπάρχοντα χάλκινα) είτε με παλιές ασπρόμαυρες λήψεις, χαλκογραφίες ή σχέδια (για όσα χάλκινα δεν σώζονται). Αν αφαιρεθούν οι περίπου 30 μόνιμοι δανεισμοί στο

10. Η τεκμηρίωση των χάλκινων έργων που αποκτήθηκαν από το 1871 έως το 1945, μεταξύ των οποίων και ο ετρουσκικός αυτός θεός του θανάτου (αρ. ευρετηρίου 30830), αποτελεί τη συνέχεια του προγράμματος.

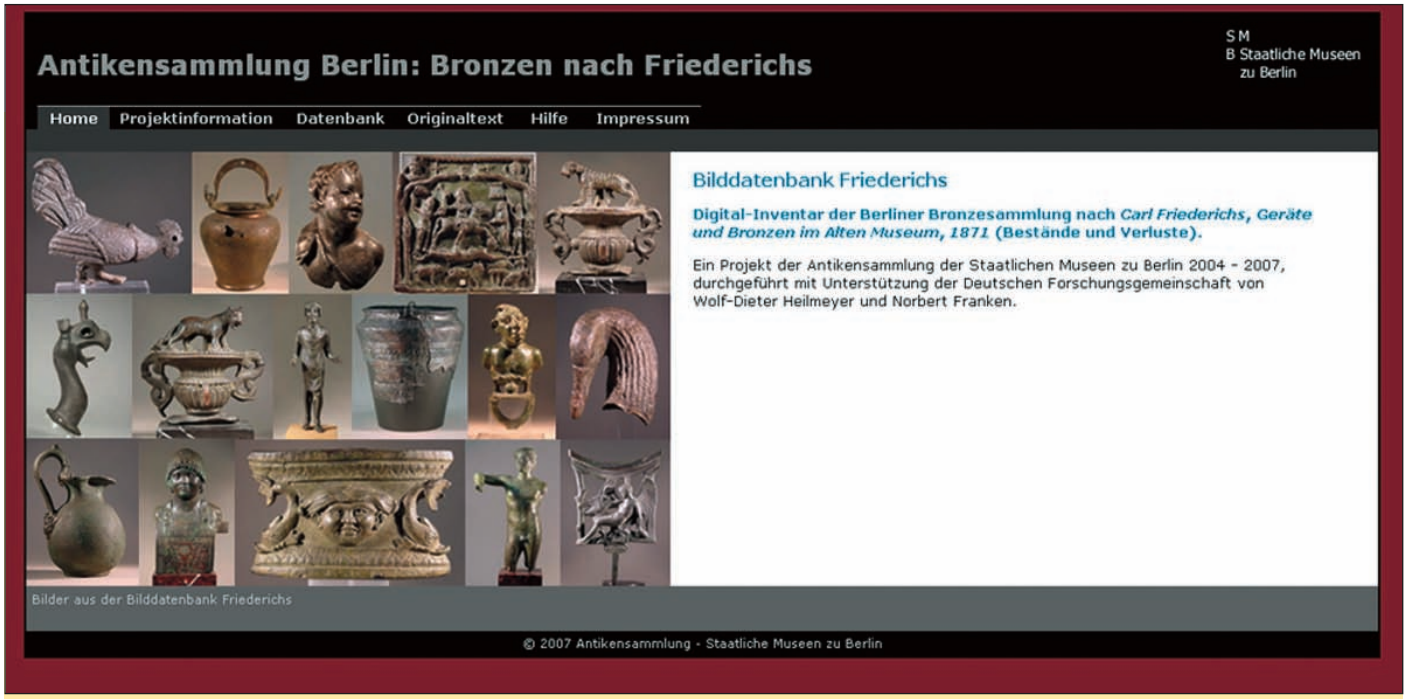

Bilddatenbank Friederichs – η βάση δεδομένων στο διαδίκτυο

Ο ιστότοπος www.smb.museum/friederichs, που δημιουργήθηκε το 2007 και διατίθεται μόνο στα γερμανικά, παρουσιάζει τη βάση δεδομένων των αντικειμένων της Συλλογής Χαλκών (με τη μορφή που είχε έως το 1871) στη Συλλογή Αρχαιοτήτων του Βερολίνου – την επιστημονική και εικονογραφική τεκμηρίωση των έργων. Περιλαμβάνει αναζήτηση με πλήρες κείμενο και κριτήρια στις πληροφορίες για τα καταγεγραμμένα έργα, ποικίλες επιλογές εμφάνισης των αποτελεσμάτων και των συνοδευτικών εικόνων των έργων αλλά και δυνατότητες «προσωπικής χρήσης», όπως η εξαγωγή τους σε φάκελο επιλεγμένων έργων (*Datenbank* και *Hilfe*, με τις οδηγίες για την αναζήτηση). Τη βάση δεδομένων συμπληρώνει το πλήρες κείμενο του αναλυτικού καταλόγου της συλλογής από τον Carl Friederichs (1871), που παρουσιάζεται με τη μορφή εικόνων των σελίδων, τις οποίες ο αναγνώστης μπορεί να ξεφυλλίσει (*Originaltext*). Παρέχει επίσης συνοπτικές πληροφορίες για το πρόγραμμα τεκμηρίωσης και παρουσίασης της συλλογής στο διαδίκτυο (2004-2007), με επιστημονικούς υπεύθυνους τον καθ. Wolf-Dieter Heilmeyer και τον δρα Norbert Franken και χρηματοδότηση της γερμανικής Επιτροπής Ερευνών (Deutsche Forschungsgemeinschaft, DFG) (*Projektinformation*). Η δικτυακή βάση δεδομένων αντλεί δυναμικά τις πληροφορίες από το σύστημα μουσειακής τεκμηρίωσης που χρησιμοποιείται στη Συλλογή Αρχαιοτήτων Βερολίνου, ενώ μια ειδική εφαρμογή του επιτρέπει την παρουσίαση των επιλεγμένων πληροφοριών για τα έργα στο διαδίκτυο.

Κ.Χ.

Αρχαιολογικό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου του Κιέλου και σε πολλά άλλα μουσεία, καθώς και μερικά άλλα αντικείμενα που έχουν παραχωρηθεί σε διάφορα τμήματα Μουσείων του Βερολίνου, μπορούν με τα σημερινά δεδομένα να τεκμηριωθούν σχεδόν τα δύο τρίτα της αρχικής συλλογής. Πολλά, λιγότερο σημαντικά αντικείμενα, όπως για παράδειγμα απλές περόνες, βελόνες και δακτύλιοι, βρίσκονται μεν κατά τα φαινόμενα ακόμη στη συλλογή, δεν είναι δυνατό όμως πλέον να ταυτιστούν με ακρίβεια (εικ. 10).

Μετάφραση από τα γερμανικά: Κατερίνα Χαρατζοπούλου

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Το άρθρο αυτό, που είχε δημοσιευθεί στο περιοδικό *Antike Welt* («Eine wahre Schatzkammer: die Berliner Bronzesammlung wird neu erschlossen» *Antike Welt* 38/1 (2007) σ. 31-35), μεταφράστηκε, ενημερώθηκε με νέα παραδείγματα και εμπλουτίστηκε με την παρουσίαση της βάσης δεδομένων *Bilddatenbank Friederichs* στο διαδίκτυο (www.smb.museum/friederichs), που τότε δεν είχε ακόμη υλοποιηθεί.

A Real Treasury: The Re-documentation of the Berlin Collection of Bronzes

Norbert Franken

The article presents the project of scientific and iconographic documentation of the original nucleus of the Berlin Collection of Bronzes as it had been compiled up to the year 1871. The documentation was based on Carl Friederichs' model catalogue *Geräthe und Broncen im Alten Museum* (1871). The project was realized in the Berlin Collection of Antiquities, to which the Collection of Bronzes belongs, from 2004 to 2007. During the inventory, documentation and digital photographing of the collection, bronze items considered until recently lost came to light and were identified, while those that were destroyed in World War II or stolen by the Soviet troops were surveyed. The image database thus created is published on the Web along with the full text of Carl Friederichs' catalogue (Bilddatenbank Friederichs, www.smb.museum/friedrichs). The bronze works acquired from 1871 to 1945 will be documented in the next phase of the project.